

Т. А. ФІЦНЕР

(г. Гомель, ГДУ імя Ф. Скарыны)

ПРАБЛЕМАТЫЗАЦЫЯ НЕЎСВЯДОМЛЕНАГА МАЦЯРЫНСТВА Ў РАМАНЕ А. БРАВА “САДОМСКАЯ ЯБЛЫНЯ”

У артыкуле даследуецца аўтарскае ўвасабленне актуальнай на сённяшні дзень тэмы неўсвядомленага мацярынства. Пісьменніца акцэнтуюе ўвагу на неабходнасці адказнага падыходу да бацькоўства наогул і мацярынства ў прыватнасці (беручы пад увагу той факт, што галоўная гераіня рамана жанчына). Сцвярджаецца, што рэпрадуктыўная функцыя жанчыны (незапланаванае мацярынства тым больш) уплывае на магчымасць/немагчымасць самарэалізацыі жанчыны-маці ў патрыярхальным грамадстве. Навізна працы абумоўлена адсутнасцю падобных даследаванняў у айчынным літаратуразнаўстве.

Раман А. Брава “Садомская яблыня” [2] чарговы доказ таго, што ў полі інтарэсаў пісьменніцы па-ранейшаму застаецца жанчына і праблематызацыя яе існавання ў патрыярхальным грамадстве. На гэты раз А. Брава, даследуючы жаночую экзістэнцыю (лац. *exsistentia* ‘існаваць’ – “філасофская катэгорыя, што выкарыстоўваецца для абазначэння канкрэтнага быцця” [1]), звяртаецца і да асэнсавання праблемы так званага неўсвядомленага, незапланаванага мацярынства. У цэнтры рамана – 42-гадовая Інга Куродым. У параўнанні з гераінямі папярэдніх твораў пісьменніцы: безыменнай журналісткай (“Бязлітасны мой воін”), Алесяй (“Каменданцкі час для ластавак”), Юляй (“Менада і яе сатыры”), Люсяй (“Рай даўно перанаселены”) – Інга мае пэўны жыццёвы досвед, з вышыні якога і вядзе рэпартаж аб уласным жыцці “тут і цяпер”, вяртаючыся часам у мінулае, або піша сваю гісторыю жыцця (“*anamnesis vitae*”), мэта якой – расставіць усе кропкі над “і”, “вярнуцца да сябе”, выканаўшы свой незапланаваны мацярынскі доўг, набыўшы траўматычны вопыт мацярынства.

Прадстаўлены ў творы рэальны час ахоплівае вельмі кароткі перыяд жыцця гераіні: ад усведамлення таго, што яна можа нарэшце пакінуць ненавісную працу, да звальнення з яе (“да заканчэння майго службовага кантракта засталася два месяцы, тры тыдні і пяць дзён” [2, с. 28]); і некалькі дзён пасля...

Інга – паспяховая журналістка тэлеканала ў правінцыйным гарадку. Яна не без гонару канстатуе, што ўсяго ў сваім жыцці дабілася сама: “на самоце вырасціла сына, пабудавала дом, пасадзіла дрэва, усё па спісе” [2, с. 126]. Гераіня апелюе да агульнавядомага выразу, які лічыцца ідэальным сцэнарыем жыцця для мужчыны ў патрыярхальным грамадстве, іранізуючы такім чынам з сябе. Бо такая роля не была жаданай для Інгі, а вымушанай: “<...> я высільвалася <...>, каб без сораму глядзець у вочы чужым людзям. А цяпер мне сорамна глядзець у вочы сабе” [2, с. 125]. Прыманне чалавекам сацыяльных нормаў, на думку псіхалагаў, тлумачыцца ўласцівай чалавечай псіхікі “эканоміць час і сілы” [3, с. 18]. Аднак гэта, у сваю чаргу, вядзе да страты індывідуальнасці. Тым больш, калі роля не жаданая, і не зусім “свая”, не адпаведная полу, дакладней, калі жанчына адначасова выконвае дзве ролі (маці і бацькі), што і паказала А. Брава ў творы праз вобраз Інгі.

Гераіня рамана “Садомская яблыня” перажывае экзістэнцыяльны канфлікт, які навукоўцы звязваюць у жанчыны з часам, калі вырастаюць дзеці. Парушаны звыклы, хоць і не заўсёды прымальны для гераіні лад існавання. І гэтыя абставіны падштурхоўваюць Іngu да пераасэнсавання ўласнага жыцця: “Мне сорак два; сваё прызначэнне, як гэта называюць, я выканала. Мой сын скончыў чатыры курсы ўніверсітэта, хутка атрымае дыплом. Нядаўна ён знайшоў працу <...>. У той жа дзень я падала заяву на звальненне. За гэта мяне дружна асуджаюць дамы з Сінкліту Наймудрэйшых, бо «мы жывем дзеля дзяцей», «маладым трэба дапамагаць». А я вырашыла <...> жыць нейкім незразумелым сваім жыццём” [2, с. 26–27]. Жаночая доля ў патрыярхальным грамадстве вызначаецца праз выкананне жанчынай найперш

рэпрадуктыўнай функцыі і функцыі выхавання. Не сакрэт, што мацярынства абмяжоўвае магчымасці самарэалізацыі жанчыны ў іншых сферах. І на сённяшні дзень прафесійная і асобная рэалізацыя жанчыны лічыцца другой у грамадстве, што і агучвае гераіня: “<...> для сапраўднай жанчыны праца – нешта факультатыўнае” [2, с. 110]. Выхад з экзіс-тэнцыяльнага канфлікту Інга Куродым бачыць у вяртанні да страчаных па прычыне незапланаванага мацярынства магчымасцей і спробы аднавіць іх.

Гераіня А. Брва не планавала стаць маці, таму, выпадкова зацяжараўшы, хоча знайсці выйсце з такога становішча ў жаночай кансультацыі. Але там Інга чуе адрасаваныя ёй словы, ад якіх “зрабілася вельмі, вельмі страшна”: “Потым не родзіш <...>” [2, с. 8]. З горыччу і самаіроніяй Інга ўспамінае той дзень, свае думкі і пачуцці: “Ішоў дзевяносты год мінулага стагоддзя, калі на мяне надзелі ганаровы вянец мацярынства, хоць я тады мела іншыя планы на сваё жыццё. Праўда, мець *сваё* жыццё мне дазвалялася кароткі прамежак часу: ад школьнага выпускнога балю да той жаночай кансультацыі” [2, с. 8]. Такое “залётнае”, па вызначэнні самой гераіні, мацярынства вызначае ўсё яе далейшае жыццё: “<...> я <...> *навінна была* радавацца выкананаму прызначэнню! Але ніякай радасці я не адчувала. <...> за маёй спінай зачынілася клетка” [2, с. 250–251].

Відаць, бацькоўства як клетку ўспрыняў і муж Інгі, але, у адрозненне ад яе, не змірыўся з гэтым, не адрокся ад *свайго* жыцця, *сваіх* планаў. Шлюб “па залёту” стаўся вельмі кароткім. У мужа, які нават не мае ў рамане свайго імя, былі цвёрдыя намеры выехаць на пастаяннае месца жыхарства за мяжу (без жонкі і сына), што ён даволі хутка і рэалізаваў. Спосабам ажыццяўлення сваіх намераў мужчына абраў пошук адпаведнай партыі для фіктыўнага шлюбу. І другая спроба аказалася для яго ўдалай. “Калі муж нас кінуў, майму сыну Антону споўнілася тры гады” [2, с. 8–9], успамінае Інга і зазначае, што ёй “давялося паскоранымі тэмпамі ператварацца ў «супермужыка»” [2, с. 7], каб гадаваць сына, захоўваючы пры гэтым на твары “аптымістычную гримасу”.

Як асэнсоўвае сваё мацярынства гераіня? Ці шчаслівая яна была ў гэтай ролі? Ці спраўдзілася як маці? З ніжэй прыведзеных цытат вынікае, што не вельмі. Мацярынства для Інгі – гэта:

- клетка, як цытавалася ўжо вышэй, і самаахвярнасць (“<...> *Ты маці, забудзь пра сябе*” [2, с. 251]);

- доўг (дбанне аб умовах пражывання для сына, аб асобнай адрамантаванай кватэры, каб “<...> сын мог прыводзіць аднакласнікаў, і мне не было сорамна глядзець у вочы іхнім бацькам на бацькоўскіх сходах. А таксама адчыняць дзверы школьнаму псіхолагу і дамам з камітэта. І, ясная рэч, суседзям!” [2, с. 125]);

- “творчая ломка” [2, с. 7] – немагчымасць прафесійнай і творчай рэалізацыі (“Напачатку я яшчэ наведвала фестывалі бардаў <...> і не запамніла, калі ўнутры мяне сціхла музыка, а гітара апынулася на антрэсолях. Нейкі час працягвала пісаць апавяданні «з жыцця», іх друкаваў сталічны часопіс. Аднак гэтае самае жыццё патрабавала ад мяне ўсё большых высілкаў, а праца і мацярынства – нястомных клопатаў” [2, с. 10]). У выніку: “З творчасцю не выйшла, бо цябе прызвала рэальнасць...” [2, с. 277];

- пачуццё віны за недастатковае праяўленне любові да сына (“Я люблю свайго сына. Дзякуючы мне ён вырас здаровым, разумным. Мая незадаволенасць гэтым жыццём перад гэтым фактам мала што значыла. Так мне казалі. Так я і сама лічыла. Аднак пачуццё *злоўленасці* засталося. І – віны за гэтае пачуццё” [2, с. 251].) І як вынік – запаздалае пакаянне: “Даруй, што не была пяшчотнай матуляй, але я была залежнай, да агіднага залежнай” [2, с. 330];

- крыўда на сына, “які цяпер з’ехаў за свет” [2, с. 308] да бацькі, не папярэдзіўшы і не развітаўшыся (“Значыць, яны з татам так вырашылі. Цудоўна. Цудоўненька. А мама нічога не ведала. <...> Колькі сілаў пакладзена – маіх сілаў. «Мы з татам», бач ты. Значыцца, можна дваццаць год не цікавіцца сынам, а потым з’явіцца такім сабе добрым амерыканскім *феем* – і хлопчык ужо глядзіць табе ў рот” [2, с. 306]).

Як вынікае з працытаванага, А. Брва руйнуе стэрэатып, што мацярынства – гэта шчасце для кожнай (без выключэння) жанчыны. Вобразам Інгі пісьменніца трансліруе траўматычны

вопыт незапланаванага мацярынства, які, з аднаго боку, закрыў магчымасць самарэалізацыі для адзінокай маці (яшчэ адзін з фактараў), з другога – зрабіў яе дарослай, моцнай асобай, якая змагла пераарыентавацца, перапланавалася сваё жыццё, пакінуўшы звыклы лад жыцця, сваю зону камфорту.

У сучасным грамадстве надзвычай актуальнай з’яўляецца праблема ўсвядомленага мацярынства. На думку феміністак, многія жанчыны банальна не ведаюць, што не абавязкова нараджаць, калі ты не хочаш. Сэнс жыцця жанчыны на гэтым не заканчваецца. Большасць нараджаюць таму, што так трэба, так прынята, а не таму, што хочуць гэтага, што гатовыя да мацярынства. Ніхто потым не пытаецца ў гэтых жанчын, ці шчаслівыя яны як маці, ці любяць яны сваіх дзяцей?..

Гераіня А. Бржава – моцная духам, саркастычная, рэфлексуючая інтэлектуалка (якой часам “так хочацца схавацца ад страшнай свабоды бачыць усё як ёсць” [2, с. 278]) з далёка не аптымістычным поглядам на жыццё наогул і на жыццё жанчыны ў патрыярхальным грамадстве ў прыватнасці. У момант адчаю, калі гераіня думае пра самагубства, яе палохае “вяртанне” ў гэты свет, згадка пра тое, што “беглую аніму змяшчаюць у новую аплодненую яйцаклетку”: “Зноў нарадзіцца ў жаночым целе? <...> Крыў божа!” [2, с. 311].

Адзінокая сярод мноства людзей, Інга (пакінутая ў дзяцінстве маці, а ў маладосці мужам) нікому не давае ў гэтым жыцці і разлічвае толькі на свае сілы. Яна аспрэчвае прынятыя ў грамадстве стэрэатыпы адносна жаночай ролі і жаночых магчымасцяў, іранізуе з сябе, бо доўгі час лічылася з гэтымі стэрэатыпамі: “Жывеш дзеля дзяцей, потым – дзеля ўнукаў. Табе ўнушылі: сама па сабе ты нічога не варта” [2, с. 279]. Насамрэч, як канстатуюць сацыёлагі, у многіх краінах свету і да гэтага часу (у сям’і і грамадстве) да дзяўчынак ставяцца як да менш разумных і менш развітых, чым да хлопчыкаў. “Падкрэсліваючы дзявочую непаўнаважнасць, – зазначае С. Бурава, – сацыяльнае асяроддзе і грамадская думка фармуе ў дзяўчынак нізкую самаацэнку, падрывае іх самапавагу і ўпэўненасць у сваіх сілах, прымушаючы шукаць апору ў мужчыны. І гэта прадвызначае ўвесь іх далейшы жыццёвы шлях” [4, с. 118].

Інга не пагаджаецца з мужчынамі, якія падзяляюць такі погляд на жанчыну, і жанчынамі, якія ў такой сістэме каардынат далёка не заўсёды могуць рэалізаваць свой прафесійны патэнцыял, зрабіць кар’еру без падтрымкі моцнай паловы, але пры гэтым вымушаны праз усё жыццё несці пазітыўны вобраз жонкі-маці, нават калі не згодны з такім станам рэчаў. Галоўная гераіня рамана вылучаецца на фоне такіх жанчын, бо імкнецца жыць асэнсавана, аналізуе і сябе, і свае стасункі з соцыумам. Згодна з філасофіяй экзістэнцыялізму, Інга ўяўляе сабой чалавека, які ўсведамляе сябе, шукаючы сэнсу свайго існавання. Задумваецца, як яна магла б жыць, а не як яна павінна была, як пражыла. Імкнецца змяніць сваё жыццё...

Выхад з экзістэнцыяльнага канфлікту Інга бачыць у самарэалізацыі, у магчымасці выбіраць працу, месца жыхарства, займацца творчасцю. Яна пачынае дзейнічаць у гэтым накірунку, аднак ліхаманкава, непаслядоўна, хаатычна. Прычына такіх яе паводзін – нечаканы ад’езд сына за мяжу да бацькі, спланаваны (што не прымальна для гераіні) за яе спінай. У традыцыйнай сям’і, згодна з паняццямі ідэнтыфікацыі ў псіхааналізе, мадэль паводзінаў бацькі з’яўляецца больш паспяховай, чым мадэль паводзінаў маці. Учынак сына, і гэта важна для разумення вобраза Інгі, фінала твора наогул, ўскладняе экзістэнцыйны канфлікт гераіні, робіць яго непераадольным: “Збірай цяпер сябе па дошчачках, падвесная дарога, якую Антон насіў у сваім запlechніку, каб перайсці па ёй цераз любы бруд, дзеля гэтага мама сама цераз сябе пераступіла” [2, с. 308].

З-за адсутнасці вакансій на сталічным інтэрнэт-партале “Вольны свет”, супрацоўніцай якога Інга даўно марыла быць, яна пагаджаецца на працу ў шматтыражнай газеце “Фарватэр чысціні” і вырашае назаўтра ехаць у сталіцу на сустрэчу з працадаўцам. Пларыжанчыны рушыць атрыманая ад доктара Руслана Ігаравіча, які сімпатызаваў ёй, sms-ка, што змяшчала просьбу наведаць яго на дачы па “вельмі важнай справе” [2, с. 312]. Інга адгукаецца на просьбу. Справа аказалася інтымна-асабістай – доктар прапаноўвае ёй ўзаемавыгадны, на яго погляд, шлюб і малое перспектыву – шчаслівую сумесную будучыню з яго кар’ерным ростам і праекцыяй на сталіцу. Гераіня інтэрпрэтуе планы доктара па-свойму: “З тваёй дапамогай,

спадзяюся, у мяне вырасце і новы орган: партфель” [2, с. 320]. Яна расчаравана і абурана: “Мужчына. Герой-пераможца. Гарцаваў па жыцці, спешчаны і аблашчаны, а цяпер вырашыў зрабіць кар’еру. Усё разлічыў і спланаваў. Бяжы, мый у эфіры ягоныя белыя адзенні. На тое ты яму і спатрэбілася. Мышцё бруднай бялізны – жаночая справа” [2, с. 320–321]. Яна пакідае дачу і спячага Руслана Ігаравіча, папярэдне спаліўшы ў печы штодзённік (сваё паслухмянае “я”) і “жыццёвы анамнез” (сваё самотнае, непамяркоўнае “я”), што знаходзіўся пад яго вокладкай. Апошні ўчынак стаўся лёсавызначальным для герояў.

Роздум падчас дарогі да сталічнага працадаўцы пазбаўляе Іngu першапачатковага ім-пэту. Сумненні ў правільнасці прынятага рашэння пераходзяць у нежаданне нешта мяняць... На тэлефонны званок загадчыцы аддзела шматтыражнай газеты “Фарватэр чысціні” яна больш не адказвае.

Калейдаскоп падзей, якія раптоўна і неспадзявана звальваюцца на гераіню рамана, уражае. Лёс дае Інге Куродым яшчэ адзін шанец, які ўжо нічога не можа змяніць у яе жыцці – ёй усё ж прапаноўваюць працу ў “Вольным свеце”. Інга зноў імчыць у сталіцу. Аднак гэтую доўгачаканую пазітыўную навіну перабівае званок “інспектара «пажаркі»”, які паведамляе, што ў вёсцы Бягі згарэў дом, а з ім і гаспадар. Шакаваная навіной, Інга не спраўляецца з кіраваннем аўтамабіля, яе “чорная «Шкода» вылятае з дарогі і пераварочваецца” [2, с. 331]. Сама гераіня застаецца жывой, выбіраецца з машыны: “На трасе спыніліся некалькі машын – мяне заўважылі. Мне трэба паспець да таго, як сюды прыйдуць. Прымчацца «хуткая» і міліцыя” [2, с. 333]. Куды хоча паспець Інга Куродым, якая ненаўмысна сталася забойцай доктара Руслана Ігаравіча?..

Фінал твора адкрыты. А. Брова пакідае гераіню з толькі ёй вядомым выбарам. Экзістэнцыйны канфлікт Інгай Куродым не пераадолены. Гераіня прыняла прапанову на новае месца працы, аб якім даўно ўжо марыла, але ёй не суджана было стаць супрацоўніцай сталічнага інтэрнэтпартала, “вярнуцца да сябе” – умяшаліся абставіны, лёс, жаночая доля?

Выйсця для гераіні аўтарка не падае, як не падае яго для гераінь папярэдніх, вышэй узгаданых, твораў. А. Брова не заканчвае раман “хэпі-эндам”, не стварае казку са шчаслівым канцом, а прэзентуе жорсткую рэальнасць, але гэта толькі адзін варыянт рэальнасці. Жыццё Інгі – не адзіны варыянт жаночай экзістэнцыі ў патрыярхальным грамадстве.

Напрыканцы рамана ёсць апісанне правінцыйных дзяўчат, за якімі назірае Інга: “На лаўцы паляць дзяўчаты, апранутыя ў джынсы і грубыя чаравікі. Пакідаўшы побач заплечнікі, нешта расказваюць адна адной, гучна рагочуць. Адкуль столькі лёгкасці ў іхніх руках, смеху, жэстах? Хіба яны выраслі не тут, дзе жанчыну адразу ж паставяць на месца? <...> Усё ж такі нешта мяняецца: цяпер не толькі ў сталіцы, а і ў такіх вось гарадках <...> усё больш з’яўляецца ўнутрана свабодных жанчын. Ніколі, ніколі мне такой не быць” [2, с. 310]. Як бачым, спадзяванне, што на новым вітку гісторыі ў наступных пакаленнях жанчын усё атрымаецца, застаецца...

Такім чынам, А. Брова, выяўляючы траўматычны вопыт Інгі Куродым у якасці маці, даводзіць, што мацярынства ў ідэале павінна быць калі не ўсвядомленым, то хаця б запланаваным. Інакш яно, хутчэй за ўсё, негатыўна адаб’ецца на лёсе маці (і дзіцяці, але гэта ў творы не даследуецца, вобраз сына Інгі амаль не прадстаўлены ў рамане). Адказнасць, як відаць з твора, кладзецца менавіта на жанчыну-маці: рэпрадуктыўная функцыя жанчыны абмяжоўвае магчымасць яе самарэалізацыі ў іншых сферах. Бацька больш вольны ў выбары свайго жыццёвага сцэнарыя. Бясспрэчна, тут мае значэнне гістарычнае развіццё грамадства і традыцыі, што склаліся ў ім у адносінах да полаў. Фінал твора, на наш погляд, супярэчлівы: менавіта мацярынства давала Інге жыццёвай сілы і стойкасці, яна “каціла свой камень угару”, пакуль было дзеля каго; яе жыццё рушыцца з ад’ездам сына за мяжу, да бацькі. А ўжо свабоднай ад усіх абавязкаў, гераіні не ўдаецца перабудаваць сваё жыццё, як марылася...

Спіс літаратуры

1 Грицанов, А. А. История философии : Энциклопедия [Электронный ресурс] / А. А. Грицанов, Т. Г. Румянцева, М. А. Можейко. – Минск : Книжный Дом, 2002. – Режим доступа: https://dic.academic.ru/dic.nsf/history_of_philosophy/627/ЭКЗИСТЕНЦИЯ. – Дата доступа: 16.02.19

2 Брова, А. Садомская яблыня : раман / Алена Брова. – Мінск : Галіяфы, 2018. – 336 с.

3 Берн, Ш. Гендерная психология (Секреты психологии) / Ш. Берн – СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2001. – 320 с.

4 Бурова, С. Разные – равные / С. Бурова // Беларуская думка: Штомесячны навука-тэарэтыч. і грамадска-публіцыстыч. часопіс. – 2007. – № 9. – С. 114–119.

УДК 811.161.3'42'373'367.627:398.61

К. Л. ХАЗАНАВА

(г. Гомель, ГДУ імя Ф. Скарыны)

НАЗВЫ ЛІКУ ДВА (ДЗВЕ) У БЕЛАРУСКІХ ЗАГАДКАХ

У мове беларускіх народных загадак часта ўзгадваецца колькасць два. Аднаведны лік часцей мае на мэце зрабіць падказку адгадвальніку. Выражаецца дадзеная колькасць з дапамогай розных тыпаў лічэбнікаў. Найбольш пашыраныя ў загадках колькасны лічэбнікі два (дзе) і зборны лічэбнік двое. Назвы ліку два (дзе) маюць родавую дыферэнцыяцыю і дапасуюцца да субстантываў. Для беларускіх загадак уласцівае спалучэнне з іншымі лікавымі абазначэннямі. Выкарыстанне назваў некалькіх лікаў у адным тэксце загадкі абумоўлена стылістычнай мэтай зафіксаваць увагу аўдыторыю на аднаведнай колькасці.

Загадкі традыцыйна адносяцца да малых жанраў фальклору і ўспрымаюцца часцей як творчасць, звернутая і адрасаваная да дзяцей. Пабудаваныя па форме задання гэтыя невялічкія па памеры творы сапраўды спрыяюць развіццю кемлівасці, лагічнага мыслення, а таксама маўлення.

У загадках праз іншасказальна-алегарычнае выяўленне апісваецца пэўная рэалія шляхам вобразнага супастаўлення яе з іншай, па пэўных паказчыках падобнай, якая якраз і з'яўляецца прадметам адгадвання ў гэтым фальклорным творы.

Невялікія памеры, трапныя вобразы, цікавыя метафары, пашыраная рыфмаваная форма ў вялікай меры ўплываюць на дастатковае распаўсюджанне адзінак гэтага фальклорнага жанру і трывае “функцыянаванне не толькі на тэрыторыі абласцей, у вясковай мясцовасці, але і ў лакацыі гарадоў” [1, с. 162].

Тэксты беларускіх народных загадак з'яўляюцца неад'емнай і важнай часткай фальклорнага багацця беларускага народа. Захаваныя на працягу стагоддзяў і перадаваўшыя з пакалення ў пакаленне народную мудрасць, беларускія загадкі несумненна вартыя ўсебаковага філалагічнага даследавання, у тым ліку і ў этналінгвістычным аспекце. Нагадаем таксама, што “мове народных загадак уласціва надзвычайная выразнасць і эмацыянальнасць, якая ствараецца рознымі сродкамі” [1, с. 162].

Моўныя асаблівасці беларускіх народных загадак даволі часта становяцца аб'ектам навуковага даследавання этнографаў і лінгвістаў [2; 3; 4; 5; 6]. Слоўны склад загадкі фарміраваўся працяглы перыяд і не з'яўляецца выпадковым. Многія лексічныя элементы загадак утрымліваюць падказку для палягчэння працэсу адгадвання і маюць на мэце накіраваць думкі адгадвальніка ў правільны бок.

У шматлікіх загадках выкарыстоўваюцца назвы лікаў. З дапамогай указання на некаторую колькасць успрымальнік інфармацыі загадкі хутчэй прыходзіць да неабходнай высновы аб загаданай у творы рэаліі. Ужо ўзгадвалася пра частотнасць ужывання ў фальклорных творах назваў лікаў два (дзе) [7, с. 114]. Адзначаюцца гэтыя лікавыя найменні і ў мове беларускіх загадак.

Лічэбнік два часта ўжываецца ў беларускіх загадках у спалучэнні з назоўнікамі: *Два браты цераз мяжу ніколі не бачыліся* (вочы) [8, с. 120]. Лічэбнік два ў беларускай мове спалучаецца з імёнамі мужчынскага роду ў форме назоўнага склону множнага ліку. Неабходна